

Kroz minula stoljeća

Prema navodima brojnih istraživača varaždinske prošlosti kralj Andrija II. Varaždincima je 1209. godine izdao "Povelju slobodnog i kraljevskog grada". Tim je činom izrazio zahvalnost Varaždincima za iskazanu mu veliku pažnju i vjernu službu dok je bio zatočen u Knegincu. "Povelja" se danas čuva u Državnom arhivu u Varaždinu.

Ovom prigodom valja podsjetiti da neki istraživači ipak sumnjaju u vjerodostojnost spomenute "Povelje", to više što dio povjesnika drži da je Povelja s povlasticama, koje je 1209. godine kralj Andrija II. dodijelio Varaždincima, izgorjela.

Prihvatimo li postavku o vjerodostojnosti postojeće "Povelje slobodnog i kraljevskog grada Varaždina", po svemu sudeći govorimo o prvom pisanom spomenu vidovečkog područja. Uz to što se u poveljnom pismu opisuju slobštine, pismo donosi i opise granica posjeda. Među više mjesta Varaždinske županije spominje se i mjesto Domse (Domkovec, Domitrovec).

Povelja kralja Andrije II. iz 1209. godine

Opisujući granice posjeda na temelju teksta "Povelje", Paškal Cvekan navodi da je granica posjeda koju je odredio kralj Andrija II. godine 1209. išla od sela Radomera (Radovana) prema Plitvici te da je ravnicom prolazila između sela Domkovec i Vidovec, a zatim išla do velikog puta koji vodi do posjeda križara i dalje prema sjeveru i Dravi.

Uspoređujući tekst "Povelje slobodnog i kraljevskog grada Varaždina" kralja Andrije II. iz 1209. godine s tekstem „Povelje“ kralja Bele IV. iz 1220. godine, povjesničar Mirko Andrić je došao do podataka koji osporavaju njenu autentičnost. On, naime, zaključuje da je prava "Povelja slobodnog i kraljevskog grada Varaždina" kralja Andrije II. svakako nastala prije 1220. godine i da je izgorjela. To je i bio razlog zbog čega je kralj Bela IV. Varaždincima 1220. godine potvrdio povlastice koje im je prije bio dodijelio kralj Andrija II.

Razglednica Vidovca iz 1902. godine

Zanimljivo je spomenuti da nitko ne osporava vjerodostojnost isprave kralja Bele IV. i da se u toj povelji spominje selo Tužno. Naime, kaže se, među ostalim, da granica posjeda što ih je kralj Andrija II. dodijelio 1209. godine Varaždincima ide od sela Radovana prema Plitvici graničeći sa zemljama sela Tužno (villa Tusoy). Unatoč svim, prije spomenutim, nedoumicama, ipak možemo zaključiti da je većina mjesta današnje općine Vidovec postojala početkom XIII. stoljeća što, kako vidimo, potvrđuju i neki povijesni dokumenti.

U još nekim srednjovjekovnim dokumentima kao što su isprava Čazmanskog kaptola o reambulaciji varaždinskih međa iz 1470. godine, isprava Stjepana de Bathora, ugarskog okružnog suca o uređenju međe posjeda grada Varaždina iz 1479. godine i dr. spominju se sela Nedeljanec (Nedelancz), Zunetinec (Zwnethyncz - za kojeg Paškal Cvekan drži da bi mogao biti današnji Cargovec), Zamlača (Zemlachya), Tužno (Tusoy), Domkovec (Domkovez - očito današnji Domitrovec) i Vidovec (Wydowez).

Razglednica Vidovca iz 1908. godine

Život na širem varaždinskom prostoru tijekom XV. i XVI. stoljeća odvijao se u znaku neprestane opasnosti od upada turske vojske. Poznato je da su turski konjanici koncem XIV. stoljeća došli pred Varaždin i pustošili mjesta šire varaždinske okolice. Ništa bolji "susret" s turskom vojskom nije imalo stanovništvo ovoga kraja ni 1532. godine. Naime, te je godine turski sultan Sulejman II. opsjedao Beč, a na putu do Beča i natrag iza sebe je ostavljao pustoš. Seljaci iz sela na Varaždinskom polju od straha su pobjegli u obližnje šume, a neki su zaklonište pronašli u utvrđenom gradu Varaždinu. Kako navodi Rudolf Horvat u "Povijesti grada Varaždina", sve one koji su ostali kod kuće, Turci su zarobili i odveli sa sobom.

Te su godine Varaždinci s utvrđenih gradskih zidina sa strahom gledali kako pored grada prolazi brojna turska vojska. Turci nisu napali Varaždin, nego su put nastavili, a po zapaljenim kućama i dimu u okolici moglo se vidjeti kuda prolaze. Obranu cijelog sjeverozapadnog područja kralj Ferdinand I. u to je doba povjerio hrvatskom banu Nikoli Zrinskom i kapetanu Luki Sekelju. U prvoj polovici XVI. stoljeća Turci su u zapadnoj Slavoniji i Podravini zauzeli nekoliko utvrda i više sela, a početkom listopada 1552. godine posve se neočekivano pojavio pred Varaždinom. Turskim je postrojbama zapovijedao Ulama-paša, upravitelj Požeškog sandžaka.

Razglednica Vidovca iz 1912. godine

Upoznat s pravcima kretanja turske vojske, ban Nikola Zrinski je preduhitrio Ulama-pašu tako što je prije dolaska turske vojske u Varaždinsko polje došao sa 700 konjanika u Varaždin i zajedno s kapetanom Lukom Sekeljom razradio plan obrane. Osiguravši obranu grada, Zrinski je dio vojske postavio u zasjedu kod Marčana. To će se kasnije pokazati presudnim.

Turska se vojska utaborila u Biškupcu odakle je odlazila robiti i paliti susjedna mjesta. Želeći ugrabiti što veći plijen, Ulama-paša je dio turske vojske ostavio u Biškupcu, a većinu preko vidovečkog područja poslao prema Vinici. Takav raspored snaga turske vojske znalački je iskoristio ban Nikola Zrinski. Naime, on je 4. listopada 1552. najprije porazio tursku vojsku utaborenu u Biškupcu, a zatim krenuo za Turcima koji su otišli u pravcu Vinice. S obzirom na to da je Zrinski već prije Turcima postavio zasjedu u Marčanu, turska se vojska vrlo brzo našla u okruženju tako da je pretrpjela težak poraz.

Mnogi su Turci pobijeni, više ih je zarobljeno, a ostali su natjerani u bijeg. Tom su prigodom poginuli i neki ugledni Turci, među kojima i Džafer, najstariji sin Ulama-paše. U tom boju Zrinski je oslobodio brojne Hrvate koje su Turci bili pohvatali u selima oko Varaždina. Zbog svega toga, Turci su još istoga dana napustili Varaždinsko polje. Povlačeći se preko Ludbrega i Koprivnice prema Požeškom sandžaku, putem su palili podravska sela i osvećivali se za neuspjeh kod Varaždina.

O tome kako su nakon tog turskog pohoda izgledala sela Varaždinskog polja, najbolje govore podaci iz porezne knjige za 1554. godinu kada je Ambroz Gregorijanec raspisao i ubirao porez za minulu godinu te o tome podnio službeni iskaz. Iz tog se dokumenta, piše Rudolf Horvat, doznaje da Ambroz Gregorijanec u selima Varaždinskog polja nije mogao ubrati porez zato što su sela bila potpuno spaljena. Navodi se da su, među spaljenim selima, bila i sela Vidovec, Budislavec, Zamlača, Nedeljanec i Gojanec. Sela su vrlo teško obnavljana, a jedan dio stanovništva se odselio u druge sigurnije krajeve. I u narednim desetljećima stanovništvo ovoga područja živjet će u stalnom strahu od mogućeg dolaska turskih konjanika.

Razglednica Vidovca iz 1922. godine

Povijesnica općine Vidovec bilježi da je hrvatskom banu Franji Batthyaniu (1525.-1530.), uz kuću u Varaždinu, pripadalo i imanje Zamlača na kojem je imao kuriju.

Na širem europskom prostoru Turci su ostali zapamćeni i po tome što su iz Male Azije, uz glad i rat, donijeli i kugu. U Varaždinu je prvi takav slučaj zabilježen 1599. godine kada je u zapisnik Hrvatskog sabora zapisano da su zbog kuge opustjele mnoge kmetske kuće. Kugu su, zapisano je, u Varaždinštinu donijeli Vlasi koji su bili doselili iz okolice Pakraca. Stanovništvo je zacijelilo rane, no nedugo zatim opet se pojavila kuga. Godine 1682. godine kuga je harala srednjom Europom, a u Hrvatsko zagorje došla je iz Štajerske. Vrlo brzo se pojavila u varaždinskoj okolici. Posebno velika smrtnost, navodi R. Horvat, bila je u selima Vidovec, Križovljan i Gornja Voća. U strahu od kuge varaždinsko je Gradsko vijeće zaključilo da će, ako grad bude pošteđen te

opake bolesti, izgraditi Kapelicu sv. Fabijanu i Sebastijanu. Kuga je zaobišla grad, a Varaždinci su ispunili svoj zavjet.

Tridesetak godina kasnije (1712.) kuga će se ponovo pojaviti, a ovaj će put u varaždinski kraj doći iz Mađarske. Iako su u Varaždinu i okolnim selima zabilježeni samo pojedinačni slučajevi oboljenja, strah od mogućeg razvoja epidemije nagnao je Varaždince da se zavjetuju kako će, ako ih ta opaka bolest zaobiđe, u čast sv. Roka podići kapelicu, što su i učinili. Pojava kuge opet je bila tema o kojoj je raspravljao Hrvatski sabor, a u Varaždinu i okolici besplatno je bolesnike liječio dr. Ivan Baptista Maczacurachy.

Razglednica Vidovca iz 1922. godine

Život ni u narednim stoljećima nije bio ništa lakši. Naprotiv, već u proljeće 1731. godine u većini sela pojavila se tzv. "marvinska kuga" koja je gotovo uništila stočni fond. Za tu je godinu zabranjeno održavanje sajmovi i prodaja stoke, a za prekršitelje tih odredbi bile su predviđene kazne.

Društvena i politička previranja u drugoj polovici XVIII. stoljeća, a posebice sredinom XIX. stoljeća snažno su odjeknula Varaždinom, ali i okolnim selima u kojima su nositelji novih naprednih i rodoljubnih ideja imali svoje podanike, posjede i dvorce. Neke od povijesnih crtica iz toga doba obrađene su u poglavljima o Župi Vidovec, Dvorcu Krkanec i drugima, kao i neki od događaja XX. stoljeća. Politička i društvena previranja koja su obilježila europsko XX. stoljeće, razumljivo, imala su odjeka i u mjestima vidovečkog područja.

Spomenimo samo najznačajnije:

Tijekom Prvog svjetskog rata (1914.-1918.) Vidovec nije izravno osjetio strahote ratnih razaranja, no rat je itekako bio nazočan u svakodnevnom životu. Brojni su Vidovčani služili u 16. pješačkoj pukovniji boreći se najprije na srpskom, a zatim ruskom frontu.

Odlasci na bojišta, vijesti o zarobljavanju i pogibiji mještana te materijalno siromaštvo glavna su obilježja vidovečkih ratnih godina Prvog svjetskog rata.

Razglednica Vidovca iz 1922. godine

Između dva svjetska rata na vidovečkom području najznačajnija politička i društvena zbivanja bila su u znaku radićevštine i djelovanja Hrvatske seljačke stranke. Iako, tijekom Drugog svjetskog rata (1941.-1945.) na području današnje općine Vidovec nisu zabilježena neka veća ratna djelovanja, rat je ostavio duboki trag.

Proglašenje Nezavisne Države Hrvatske najveći je broj mještana pozdravio s oduševljenjem, no kako je rat odmicao sve je više bilo pristalica partizanskog pokreta. To je dovelo do toga da se jedan dio mještana našao na suprotstavljenim stranama. Posebno su teški bili mjeseci nakon završetka rata kada je, bez valjanog suđenja, ubijeno pedesetak ljudi.

Razglednica Vidovca iz 1922. godine